

Vapaa-ajan kalatalouden kehittämissstrategia

Maa- ja metsätalousministeriö

Vapaa-ajan kalatalouden kehittämisstrategia
Julkaisija: Maa- ja metsätalousministeriö
Kuvat: Teemu Järvi
Graafinen suunnittelu: Visual Monkey

Maa- ja metsätalousministeriö
Hallituskatu 3 A, Helsinki
PL 30, 00023 Valtioneuvosto
mmm.fi

SISÄLTÖ

Johdanto	4
Strategia pähkinäkuoressa	6
Strategia ei ole toimenpideohjelma	6
Muutoskuluja ja nykytila	8
Vapaa-ajankalastuksen kenttä	8
Vapaa-ajan kalatalouden rahanjako	9
Vaikuttavuus	10
Vapaa-ajan kalatalouden sidosryhmiä	12
Roolit	13
Vapaa-ajankalastus	14
Tunnistettuja alalle tärkeitä muutoksia	15
Kalavedet ja niiden hoito	16
Kalakannat ja niiden hoito	17
Kalastusmatkailu	18
Tahtotila ja tavoitteet	20
Hyvinvointia ja kalastusmahdollisuuksia	21
Hyvät kalavedet ja elinvoimaiset kalakannat	22
Osuva viestintä ja neuvonta	23
Paremmat edellytykset elinkeinoille	24
Riittävä tietopohja	25
Hyvä hallinto ja järjestötoiminta	26
Toimeenpano	28
Toimeenpanon seuranta ja strategian päivittäminen	28
Liite 1: Miten strategia toteutettiin	29
Liite 2: Esimerkki toimeenpanon käynnistämisestä	31

JOHDANTO

Vapaa-ajankalastus on suosittu harrastus. Lähes joka kolmas suomalainen kalastaa vapaa-ajallaan, ja vuonna 2016 kotimaisen kalan kulutuksesta saatiin 44 % vapaa-ajankalastuksesta.

Vapaa-ajankalastus on kuitenkin murroksessa. Innokkaat harrastajat kehittävät ja omaksuvat yhä uusia kalastusmuotoja, mutta väestön kaupungistuessa ja luontosuhteen heikentyessä suurten massojen suhde kalastukseen muuttuu. Samalla kalastusmatkailun edellytykset ovat kehittyneet. Maaseudun asukkaalle kalastus on osa viihtyvyyttä ja se voidaan nähdä myös maaseudun vetovoimatekijänä.

Myös kalavesien hallinto on murroksessa, kun uudet kalatalousalueet aloittavat toimintansa ja valtion hallintorakenteita uudistetaan.

Yleisimmin vapaa-ajankalastajat onkivat, pilkkivät ja heittokalastavat. Vetouistelu on vakiintunut yhdeksi pyyntitavaksi. Verkkopyynnin osuus on vähentymässä, mutta se tuottaa kuitenkin edelleen suurimman osan saaliista. Vapaa-ajankalastuksen yhteenlaskettu vuosittainen saalis on arviolta lähes 30 miljoonaa kiloa. Eniten saaliiksi saadaan ahventa ja haukea, joiden osuus on yli puolet kokonaissaaliista. Tutkimustietoa itse vapaa-ajankalastuksesta, kalojen arvottamisesta ja kalastuksen hyvinvointivaikutuksista on kuitenkin vähän. Se tiedetään, että vapaa-ajankalastukseen sisältyy merkittäviä sosiaalisia ja kansanterveydellisiä arvoja.

Olemassa oleva tieto antaa aiheen olettaa, että vapaa-ajankalastuksen aluetaloudelliset vaikutukset voivat olla suuria monilla mittareilla. Vapaa-ajankalastuksen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden arvioinnissa on kuitenkin merkittäviä puutteita.

Tämän strategian tarkoitus on ohjata vapaa-ajankalastuksen edellytysten kehittämistä kalataloushallinnossa (MMM, ELY:t ja Metsähallitus), tutkimuksessa (Luke), kalatalousalueilla ja neuvontajärjestöissä. Strategian tehtävä on ottaa kantaa vapaa-ajankalastuksen kanalta oleellisiin kehittämissuuntiin.

Strategia liittyy joukkoon muita kalastusta ja kalavesien hoitoa ohjaavia asiakirjoja. Strategia on laadittu syksyllä 2018. Sen laadintaan ovat osallistuneet kaikki sidosryhmät, joiden toimintaan strategia suoraan vaikuttaa. Lisäksi on haastateltu muiden sidosryhmien edustajia.

STRATEGIA PÄHKINÄNKUORESSA

Strategia koostuu nykytilakuvauksesta, tahtotilasta lähivuosille sekä strategian toteuttamisen ja seurannan kuvauksista

Nykytilakuvauksessa on kuvattu kalavesien, kalakantojen, vapaa-ajankalastuksen sekä kalastusmatkailun (ja matkailukalastuksen) nykytilat sekä alan kannalta merkittäviksi arvioitujen megatrendien mahdollisesti aiheuttamien muutosten vaikutuksia näihin. Lisäksi on yleisellä tasolla kuvattu vapaa-ajan kalatalouden aluetaloudellisia ja muita arvioituja vaikutuksia.

Nykytilakuvauksia varten on hankittu tietoa monista lähteistä, ja kuvaukset perustuvat viime kädessä strategiatyön ohjausryhmän näkemyksiin sekä tutkimustietoon, mikäli sitä on ollut saatavilla.

Lähivuosien tahtotila heijastelee strategian laadintaan osallistuneiden tahojen näkemyksiä siitä, millaiseen tilanteeseen vapaa-ajankalastuksessa tulisi pyrkiä ja millaisiin tavoitteisiin tahtotila jakautuu.

Kunkin tavoitteen kannalta on annettu esimerkkejä odotuksista eri toimijoille.

Strategia ei ole toimenpideohjelma

Strategian ensisijaisena tarkoituksena on ohjata lainsäädännöllä tai tulosohjauksella alaan kytkeytyvien tahojen toiminnan sisältöjä ja resurssien kohdentamista. Strategiaa voivat sopivalla tavalla hyödyntää työnsä tukena kaikki alan tahot.

Strategian toteuttamisessa onnistuminen edellyttää toimeenpanon suunnittelua, strategian pitämistä kaikkien jokapäiväisellä agendalla ja kaikkien osapuolten aktiivista osallistumista.

1320€

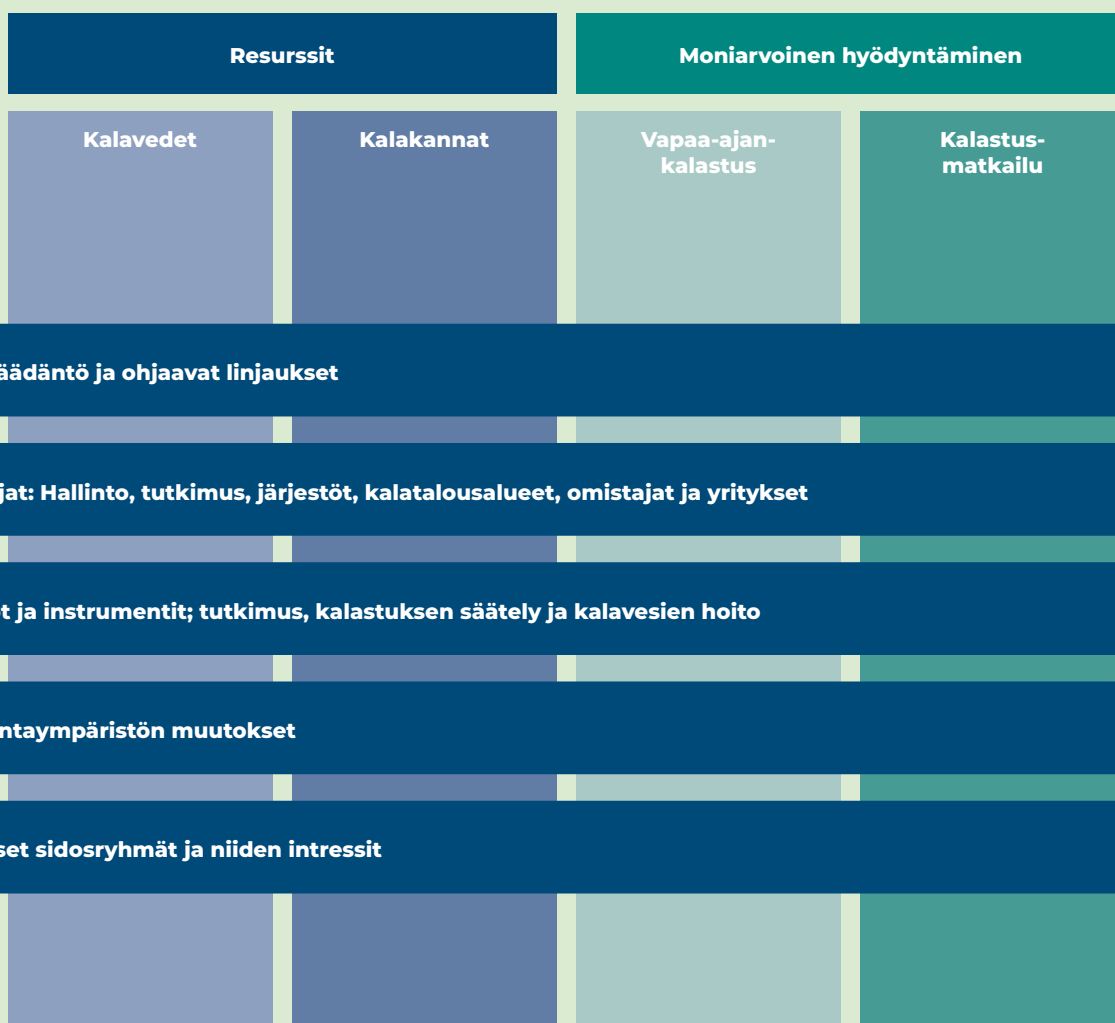
TORNIONJOELLA YKSI LOHIKILO
TOI ALUEELLE KESKIMÄÄRIN
214 EUROA JA
YHDEN LOHEN ARVO OLI
1 320 EUROA.

MUUTOSKULKUJA JA NYKYTILA

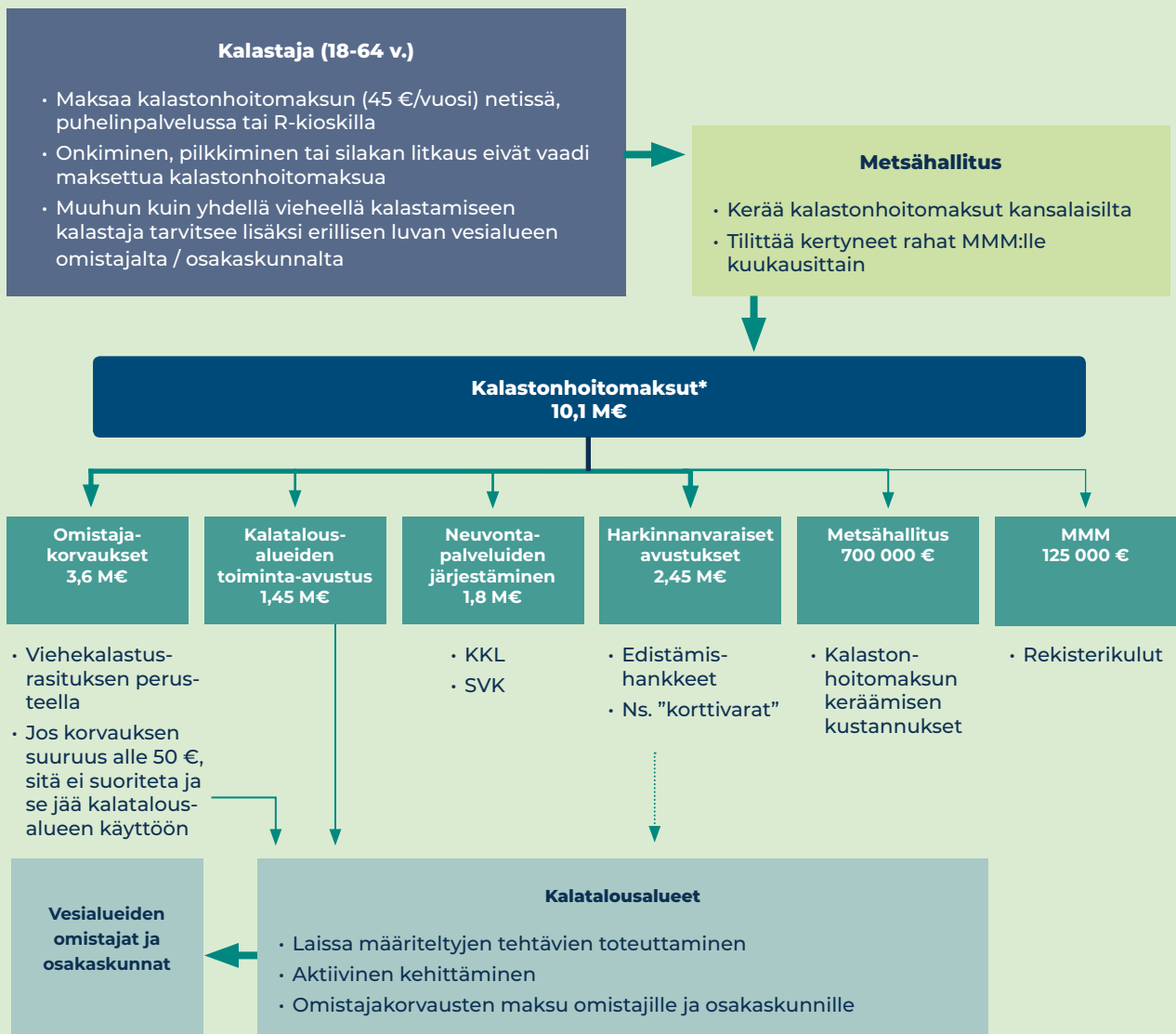
Vapaa-ajankalastuksen kenttä

MUUTOSKULKUJA JA NYKYTILA

Vapaa-ajan kalatalouden rahanjako

Kalastonhoitovarojen jakautuminen vuonna 2018 toteutuneiden summien mukaisesti

*Kokonaissumma ei sisällä mahdollisia eduskunnan erikseen päättämiä lisärahoituksia eikä mahdollista vesialueen omistajalle / osakaskunnalle suoritettavaa lupamaksua

VAIKUTTAVUUS

Kotimaisen kalan kulutuksesta saatiin vuonna 2016 vapaa-ajankalastuksella 44 %, kun kaupallisen kalastuksen ja kalankasvatuksen osuudet olivat vastaavasti 25 % ja 31 %.

Suomalaiset vapaa-ajankalastajat (18–64 -vuotiaat) kuluttivat rahaa harrastukseen yhteensä 249 miljoonaa euroa vuonna 2017.

- 237 miljoonaa euroa tästä päätyi kotimaan markkinoille
- Kulutuksen arvioidaan nousevan jonkin verran seuraavan viiden vuoden aikana
- Vapaa-ajankalastajat käyttävät noin 100 miljoonaa euroa vuodessa veneen ostamiseen, sen varusteluun ja käyttöön. Kalastusvälineisiin käytetään yli 50 miljoonaa vuodessa ja elektroniikkaan noin 18 miljoonaa euroa vuodessa.

Erämatkailun vuotuinen liikevaihto oli 2017 noin 34 miljoonaa euroa ja suora työllisyysvaikutus on noin 1 440 henkilöä.

- Kalastusmatkailun osuus tästä on noin 21 miljoonaa euroa, joka jakautui 511 yritykselle
- Erämatkailun taloudellinen merkitys korostuu syrjäisillä seuduilla, missä uusien työpaikkojen synnyttäminen on haastavaa.

Aluetaloudelliset vaikutukset voivat olla merkittäviä: Tornionjoen seudun kalastusmatkailu toi yhteensä 11 miljoonan euron hyödyt alueelle 2017.

- Yksi lohikilo toi alueelle keskimäärin 214 euroa ja yhden lohien arvo oli 1 320 euroa
- Lohen nousu jokiin tuo mukanaan kalastusmatkailijoita ja valikoivan kalastuksen myötä lohien laskennallinen arvo nousee entisestään.

Vapaa-ajankalastuksen terveys- ja hyvinvointi-vaikutukset on osoitettu kansainvälisissä tutkimuksissa.

- Osoitetut hyödyt ovat mm. rentoutuminen ja stressin väheneminen
- Perheissä korostuu esim. perhesiteiden vahvistaminen
- Ala tarjoaa jo nyt Suomessa luontoavusteista toimintaa sosiaali-, terveys- ja opetusaloille.

Lähteitä:

Pohja-Mykrä et al. 2018. Erätalouden liittyvän yritystoiminnan nykytila ja kehittämisedellytykset. Valtioneuvoston kanslia. McManus et al. 2011. Identifying the health and well-being benefits of recreational fishing. Centre of Excellence for Science, Seafood and Health; Curtin Health Innovation Research Institute; Curtin University.

VAPAA-AJAN KALATALOUDEN SIDOSRYHMIÄ

- Sidosryhmät, joihin strategia vaikuttaa
- Sidosryhmät, joihin strategia vaikuttaa tulosohjauksen kautta

ROOLIT JA TOIMINTA

Toimija	Toiminta vapaa-ajan kalatalouden kentällä	Vapaa-ajan kalatalouden kehittämissuunnitelman käyttö
Maa- ja metsätalousministeriö (MMM)	Ohjaa kansallisesti kalatalousalan kehittämistä.	Ohjaa ministeriön toimintaa, lainsäädännön valmistelua, alan strategista suuntautumista ja rahoituspäätöksiä.
ELY-keskukset	Yleinen kalatalousedun valvonta vesi- ympäristölupaprosesseissa, kalatalousalueiden toiminnan ohjaus ja valvonta, kalastuslain mukaisista luvista ja kielloista päättäminen, vesistöjen kalataloudellinen kunnostaminen ja vapaa-ajan kalatalouden ja kalastusmatkailun kehittäminen.	Ohjaa ELY-keskusten toimintaa ja rahoituspäätöksiä.
Metsähallitus	Vastaa kalastonhoitomaksujen keräämisestä sekä valtion vesi-alueiden kalastusjärjestelyistä, kalastusluvista ja hoidosta. Toimii valtion vesialueiden edustajana eri kalatalouden toimielimissä kuten kalatalousalueissa.	Ohjaa kehityshankkeita ja strategista suuntautumista.
Kalatalouden Keskusliitto (KKL) ja sen alueelliset jäsenjärjestöt	Valtakunnallinen kaksikielinen kalatalouden kehittämis- ja edistämisyhteisö. Tavoitteena on, että kaikilla kalastajaryhmillä on käytössä hyvälaatuiset ja hoidetut kalavedet, joiden perustana on kalastuslain mukainen kestävä käyttö.	Ohjaa toimintaa ja neuvonnan kohdistumista.
Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö (SVK)	Edistää vapaa-ajankalastajien kalastusmahdollisuuksia sekä neuvoo järjestäytyneitä ja järjestäytymättömiä vapaa-ajankalastajia kestävästä käytöstä mukaisessa kalastuksessa.	Ohjaa toimintaa ja neuvonnan kohdistumista.
Luonnonvarakeskus (Luke)	Tutkimus, seurannat, tilastointi ja kehittämishankkeet	Suuntaa tutkimusta tulosoikeuksien ja hanketoimintaan osallistumisen kautta.
Kalatalousalueet	Suunnittelee kalavarojen kestävästä käytöstä ja hoitoa. Vastaa suunnitelman toimeenpanosta ja sen vaikutusten seurannasta sekä hoitaa kalavarojen käyttöön ja hoitoon liittyvän tiedotuksen, järjestää kalastusvalvonnan ja kerää seurantatietoja kalastuksesta ja kalakantojen hoitotoimenpiteistä.	Ohjaa toimintaa.

NYKYTILA JA LÄHITULEVAISUUDEN MUUTOKSIA

VAPAA-AJANKALASTUS

Vapaa-ajankalastajat haluavat tietoa kalakannoista ja kalastuksesta selvästi aiempaa enemmän. Digitalisaation ansiosta tietoa myös pystytään keräämään kalastajilta tehokkaasti.

Vapaa-ajankalastajat ovat tällä hetkellä hyvin monimuotoinen joukko, jossa on verkko- ja katiskakalastajia, kesämökkikalastajia ja hyvin pitkälle erilaisiin vapakalastusmuotoihin erikoistuneita henkilöitä.

Myös kaupunkikalastus ja taajamakalastus ovat lisääntyneet. Ryhmien intressit ovat erilaisia ja hajautuneita.

Pyyntimuodot ovat erikoistuneet ja uusia kalastusvälineitä ja -muotoja tulee jatkuvasti lisää. Verkkojen ja rysien käyttö on vähentynyt, mutta niitä käytetään monilla alueilla edelleen paljon. Ravustuksessa tavallisin pyyntimuoto on rapumerta. Vapakalastuksen suhteellinen osuus on kasvanut ja vapavälineisiin käytetään enemmän rahaa. Talvikalastus vähenee.

Maksuttomat ja maksulliset yleiskalastusoikeudet ovat laajat.

Innokkaimpien kalastajien ryhmä käyttää kalastustarvikkeisiin, veneisiin ja apuvälineisiin vuosittain huomattavia rahamääriä. Vapaa-ajankalastuksessa haetaan enenevässä määrin elämyksiä ja hyvinvointia. Hyvinvointivaikutukset korostuvat ja kalastus nähdään paljolti virkistystoimintana.

Kaupungistumisen myötä ihmisen luontosuhde muuttuu ja kosketusta kalastukseen ei tule automaattisesti perintönä. Kaupungistumisen vastapainona on

kuitenkin ainakin vielä elinvoimainen kesämökkikulttuuri. Kalastusmatkailun kysyntä saattaa kasvaa.

Ohjattu kalastusseurojen jäsenoiminta kiinnostaa yhä harvempia; kalastajat muodostavat lähinnä omia vapaamuotoisia harrastajaryhmiä joita yhdistää mm. sosiaalinen media.

Vapakalastuksen lisääntyessä vapaa-ajankalastus painottuu entistä enemmän petokaloihin, joten kalastuksesta on tullut valikoivampaa. Luvaton kalastus, alamittaisen saaliiksi ottaminen ja rauhoitettujen lajien kalastus ovat edelleen ongelmia.

Kalastus näkyy hyvin mediassa ja siitä puhutaan positiiviseen sävyyn. Kaupallisen kalastuksen hiipussa on vapaa-ajankalastuksessa saatu kala noussut yhä keskeisemmäksi osaksi kotimaisen kalastetun kalan kulutusta. Kotimaiselle ruualle on kysyntää, ja suomalaisen luonnonkala on erittäin ekologinen valinta.

Kalat ja kalastus kuuluvat myös eläinsuojelulainsäädännön piiriin. Kalojen hyvinvointiin ja eettisyyteen liittyvä tietoisuus sekä ympäristömyönteisyys kasvavat.

TUNNISTETTUJA ALALLE TÄRKEITÄ MUUTOSKULKUJA

Hallinnon muutokset

- EU:n lisääntyvä sääntely
- Kalatalousalueltoiminnan käynnistyminen
- Hallintorakenteiden uudistukset
- Aluesuunnittelu ja sen mahdollisuudet

Yhteiskunnalliset muutokset

- Ikääntyminen
- Kaupungistuminen
- Elämyksellisyys, ympäristömyönteisyys, eettisyyden korostuminen, yhteisöllisyyden väheneminen
- Digitalisaatio

Ympäristön muutokset

- Ilmastonmuutos
- Luonnon monimuotoisuuden väheneminen
- Uhat vesiluonnolle säilyvät

NYKYTILA JA LÄHITULEVAISUUDEN MUUTOKSIA

KALAVEDET JA NIIDEN HOITO

Kalavesillä tarkoitetaan tässä vesiä joissa kalakannat elävät, rantoja joita käytetään vapaa-ajankalastukseen sekä kalavesien hallintoa.

Vesistöjen tila ja veden laatu ovat hiljalleen parantuneet, mutta laadussa on edelleen suuria alueellisia eroja. Teollisuus- ja asumajätevesipäästöt ovat vähentyneet pitkään, mutta maa- ja metsätalouden, turvetuotannon ja kaivosteollisuuden valumat kuormittavat vesistöjä edelleen. Vuosikymmeniä jatkunut vesistökuormitus rasittaa vesistöjä vielä pitkään mm. sedimenttien kautta ja alueelliset erot todennäköisesti näkyvät myös tulevaisuudessa. Eräiden kalakantojen lisääntymisalueiden, kuten esim. taimenen kutusorakoiden, heikko kunto aiheuttaa ongelmia, ja vaelluskalojen reiteillä on edelleen runsaasti noususteitä. Rantarakentaminen on merkittävästi vähentänyt kevätkuuisten kalojen lisääntymisalueita. Ilmastonmuutos tulee muuttamaan vesiekosysteemien olosuhteita Suomessa ja vaikuttaa kaikkiin kalayhteisöihin.

Kalavesien fyysiseen saavutettavuuteen on paikoin panostettu paljon laitureiden, veneluiskien ja muiden rakenteiden avulla, mutta monilla tärkeillä alueilla näitä on harvassa ja rakenteiden kunto on alkanut heikentyä. Rantarakentaminen varaa kuitenkin rantoja, jotka ovat vapaa-ajankalastuksen ja muun virkistyskäytön kannalta merkittävä resurssi. Erityiskalastusalueet, eli pienet rajatut koskikalastus- tai muut kohteet joita hoidetaan usein istutuksilla, ovat erittäin hyvin saavutettavissa ja suosittuja kalastuskohteita.

Uudet kalatalousalueet aloittivat toimintansa vuoden 2019 alussa ja odotukset niille ovat korkeat. Pirstaloituneet vesialueet ja pienet omistajayksiköt aiheuttavat kuitenkin edelleen merkittäviä hallinnollisia haasteita.

Osakaskunnissa ja kalastusseuroissa aktiivisten toimijoiden määrä on vähentynyt, eikä hallintoon ja talkoisiin saada vapaaehtoisia tekijöitä tai luottamushenkilöitä. Yli 64-vuotiaat ovat aktiivisia kalastajia, mutta eivät kuulu kalastonhoitomaksun piiriin ja siten osallistu kalavesien hoidon rahoittamiseen. Koska väestö ikääntyy ja osa maksuvelvollisista jättää lupamaksut maksamatta, kalastonhoitomaksuista kertynyt rahoitus vähenee. Rahoitus on niukkaa koko kalatalousalalla.

Valtion hallintorakenteiden uudistaminen vaikuttaa myös kalataloushallintoon.

Kalastuslaki on uudistettu, mutta sen täysipainoista toimeenpanoa hankaloittavat erityisesti vaelluskalantojen elvyttämisen kannalta vesilaki ja sen kalatalousvelvoitesäädökset.

NYKYTILA JA LÄHITULEVAISUUDEN MUUTOKSIA

KALAKANNAT JA NIIDEN HOITO

Suomessa on sekä ylikalastettuja petokalakantoja että vajaasti hyödynnettyjä vähempiarvoiseksi miellettyjä kantoja, ja vapaa-ajankalastus kohdistuu pääasiassa petokalakantoihin.

Paikoin kalakantojen monimuotoisuus on uhattuna ja vapaa-ajankalastuksen kannalta tärkeä saalisvarmuus kärsii. Monen kannan yksilökoko on pienentynyt, mikä on kalastuksen elämyksellisyyden ja houkuttelevuuden kannalta haastavaa.

Lähes kaikki vaelluskalalajit ovat uhanalaisia. Vaelluskalojen kutunousua estävät vaellusesteet, voimakas pyydyskalastus niiden syönnösalueilla ja sivusaaliiksi joutuminen. Vaelluskalakantojen elpymistä haittaavat paikoitellen yli- ja salakalastus.

EU-sääntely laajenee entistä enemmän myös vapaa-ajankalastukseen.

Kalastuslaissa pyritään enenevässä määrin luonnonmukaiseen kantojen hoitoon ja vaellusesteiden purkamiseen. Tällöin myös istutuksia tarvitaan vähemmän. Muutos on kuitenkin hidas; lisäksi istutukset ovat edelleen perusteltuja joissakin paikoissa. Kalakantojen paikallista suojelua ja kalastusrajoituksia tarvitaan myös tulevaisuudessa.

Uudet vapakalastuksen muodot voivat olla hyvin tehokkaita. Viehekalastuksessa on yleistynyt omatoiminen kantojen suojelu valikoivan kalastuksen avulla.

Yleiskalastusoikeuden puitteissa vapaa-ajankalastukselle ei kuitenkaan ole tällä hetkellä juurikaan saalisseurantaa. Nykyinen seuranta ja sen perusteella tehtävä sääntely ei reagoi tarpeeksi nopeasti kalakantojen vaihteluun.

NYKYTILA JA LÄHITULEVAISUUDEN MUUTOKSIA

KALASTUSMATKAILU

Kalastusmatkailu on Suomessa edelleen suhteellisen pienimuotoista eräitä kalastusmatkailun keskittymiä lukuun ottamatta.

Kalastus ja matkailu yhdistyvät pääosin kahdella tavalla: kalastusmatkailulla tarkoitetaan kalastusharrastajien matkailua kalastuksen vuoksi ja matkailukalastuksella matkailijoiden kalastamista yhtenä matkan aktiviteettina. Tässä kalastusmatkailu viittaa molempiin.

Kalastusmatkailu on Suomessa edelleen suhteellisen pienimuotoista eräitä kalastusmatkailun keskittymiä lukuun ottamatta. Noin 4% suomalaisista kalastajista ostaa kalastusopaspalveluja. Pääasiakkaita ovat yritykset, ja vain harvat kalastusoppaat saavat elantoaan kokonaan kalastusmatkailusta. Palvelujen kysyntä on nousussa. Palveluista maksamisen kulttuuri on Suomessa kuitenkin vasta kehittymässä. Kaupungeissa on kasvavaa kysyntää kalastusoppaiden tarjonnalle.

Sekä omatoiminen että ohjattu kalastusmatkailu tukevat monia muita elinkeinoja, esimerkiksi majoituspalveluja.

Kalastusmatkailu jakautuu saaliskeskeiseen ja elämyskeskeiseen kalastusmatkailuun. Kalastajien erikoistuminen näkyy heidän vaatimuksissaan kalastusmatkailun suhteen. Matkailijat haluavat pyytää mieluummin luonnonkaloja kuin istukkaita. Opastetun kalastusmatkailun vaikutukset kalakantoihin eivät ole suuria, koska saatu saalis pääosin vapautetaan.

Opastettujen kalastusmatkojen järjestäjät ovat ammattimaisempia kuin ennen, koska kalastusopaskoulutusta on saatavilla. Kalastuslakiin perustuva opaslupa on helpottanut kalastusoppaiden asiakkaiden kalastuslupien saatavuutta.

Kalavesiä ei ole hoidettu kalastusmatkailua mielessä pitäen. Kalojen yksilökoot ovat pääasiassa liian pieniä houkuttellakseen ulkomaisia kalastajia. Potentiaalia matkailun kehittämiseksi sanotaan kuitenkin olevan paljon, sillä Suomi on turvallinen matkailijoille, ja kalavedet ja luonto Suomessa ovat suhteellisen puhtaita.

TAHTOTILA JA TAVOITTEET

Lähivuosina vapaa-ajankalastus on suosittu ja yhteiskunnallisesti arvostettu luontoharrastus, joka kestävästi hyödyntää monipuolisia kalavesiä ja kalastusmahdollisuuksia.

Hyvinvointia ja kalastusmahdollisuuksia

Hyvät kalavedet ja elinvoimaiset kalakannat

Osuva viestintä ja neuvonta

Paremmat edellytykset elinkeinoille

Riittävä tietopohja

Hyvä hallinto ja järjestötoiminta

HYVINVOINTIA JA KALASTUSMAHDOLLISUUKSIA

Tavoitteen toteutuessa

Kalastusmahdollisuudet ovat paremmat ja vapaa-ajankalastus tuottaa virkistystä, iloa ja elämyksiä yhä useammalle ihmiselle Suomessa. Vapaa-ajankalastuksella on pysyvä asema luontoharrastuksena ja luontosuhteen tukijana. Lisäksi sekä kalan että kalastuksen merkitys hyvinvoinnin ja terveyden edistäjänä ymmärretään.

Jotta tavoite toteutuisi

Kalastusharrastusta edistetään tekemällä siitä houkuttelevampaa ja saavutettavampaa kaikenlaisille ihmisryhmille, esimerkiksi tutustuttamalla ihmisiä harrastukseen, lisäämällä kalastuskohteita, vaikuttamalla toimintaympäristöön ja kehittämällä lupajärjestelmää.

Esimerkkejä odotuksista eri tahoille

- Kunnat: huomioiminen kaavoituksessa ja vapaa-ajan toiminnassa
- Kalatalousalueet: kalavesien ja -kantojen sekä lupien kehittäminen
- Metsähallitus: kalastuspaikkojen osoittaminen, kehittäminen ja ylläpito valtion mailla
- Neuvontajärjestöt jäsenistöineen: harrastuksen edistäminen, kuten neuvonta, kurssitus ja viestintä
- Tutkimustahot: sosioekonomisten ja hyvinvointivaikutusten tunnistaminen ja tutkiminen
- Liikunta- ja nuorisojärjestöt: kalastuksen ottaminen mukaan toimintamuodoksi

HYVÄT KALAVEDET JA ELINVOIMAISET KALAKANNAT

Tavoitteen toteutuessa

Vapaa-ajan kalatalouden perusteet – hyvät kalavedet ja elinvoimaiset kalakannat – ovat kunnossa ja houkuttelevat harrastajia ja matkailijoita kalastuksen pariin. Kuormitettujen ja rakennettujen vesistöjen tilaa on pystytty parantamaan myös vapaa-ajankalastuksen eduksi.

Jotta tavoite toteutuisi

Kalakantojen elinvoimaisuus ja monimuotoisuus turvataan ja uhanalaisia kalakantoja elvytetään monipuolisin keinoin. Elinvoimaisuuden turvaamiseksi kalojen luontaista lisääntymistä edistetään samalla istutuksia vähentäen. Lisäksi pyritään osallistumaan vesistöjen tilaan liittyvään päätöksentekoon, vaikka päätökset tehdäänkin usein kaukana kalastushallinnosta. Päätöksenteon tukemiseksi tuotetaan tutkimustietoa vapaa-ajankalastuksen ja puhtaan vesiekosysteemin sosioekonomisista vaikutuksista. Lainsäädännöllä tuetaan kalavesien kehittämistä eri käyttötarkoituksiin, ja kalojen esteetön kulku huomioidaan vesilakia uudistettaessa.

Esimerkkejä odotuksista eri tahoille

- MMM, ELYt, Metsähallitus, kalatalousalueet ja järjestöt: uusitun hoito-oppaan käyttöönotto
- Kalatalousalueet: kalavesien ja -kantojen kehittäminen
- Tutkimustahot: tutkimustiedon tuottaminen ja jakaminen mm. saalismääristä sekä vapaa-ajan kalatalouden ja puhtaan vesiekosysteemin sosioekonomisista vaikutuksista
- Kunnat: aluesuunnittelussa vapaa-ajankalastuksen huomioiminen
- Haitan aiheuttajat vähentävät omia vesistövaikutuksia ja rahoittavat kunnostamistoimenpiteitä.
- Ympäristöjärjestöt: tiiviisti mukana kalavesien ja kalakantojen tilan parantamisessa
- Oikeusministeriö: vesilain tarkistaminen kalatalousvelvoitteiden osalta

OSUVA VIESTINTÄ JA NEUVONTA

Tavoitteen toteutuessa

Viestinnän ja neuvonnan avulla madalletaan kalastusharrastuksen aloittamiskynnystä, mahdollistetaan kestävä kalastuksen edellyttämä tiedonkeruu, tehostetaan saaliin hyödyntämistä ja autetaan koko alaa kehittymään. Monikanavaisella, ajantasaisella ja laadukkaalla viestinnällä avataan vaikeiden asioiden ja päätösten kaikille ymmärrettäväksi.

Jotta tavoite toteutuisi

Vapaa-ajankalastuksessa tulee viestinnällä ja neuvonnalla olla keskeinen rooli. Keskeisimmät viestintätarpeet liittyvät vapaa-ajankalastuksen aloittamisen tukemiseen, kalastusmahdollisuuksiin, lupakäytäntöihin, kalastuskäytäntöihin ja niiden eettisyyteen, eri kalastusmuotojen keskinäiseen arvostukseen, saaliin käsittelyyn ja hyödyntämiseen, kalakantojen arvostukseen, kalavesien hoitoon ja toisaalta myös tiedonkeruuseen esimerkiksi saaliista ja valvontatarpeista.

Esimerkkejä odotuksista eri tahoille

- Neuvontajärjestöt ja niiden jäsenorganisaatiot: viestinnän ja neuvonnan tekeminen ja kehittäminen
- Metsähallitus: markkinoinnin, viestinnän ja neuvonnan toteuttaminen kalastonhoitomaksujärjestelmässä
- Kalataloushallinto: viestintä- ja neuvontatyön tukeminen, viestinnän uusien välineiden käyttöönoton mahdollistaminen sekä alan toimijoiden sitouttaminen yhteistyöhön
- Tutkimustahot: tutkimustiedon jakaminen kansantajuisesti viestittäväksi

PAREMMAT EDELLYTYKSET ELINKEINOILLE

Tavoitteen toteutuessa

Suomen hyvät puitteet ja mahdollisuudet luontomatkailulle hyödynnetään vapaa-ajan kalataloudessa entistä paremmin. Vapaa-ajan kalatalous toimii yhteisenä nimittäjänä kalastusmatkailuun, matkailukalastukseen ja kalastusharrastukseen liittyville elinkeinoille.

Jotta tavoite toteutuisi

Vapaa-ajan kalatalouteen liittyvien elinkeinojen tarpeet huomioidaan kalavesien hoidossa, aluesuunnittelussa ja luontomatkailun kehittämisessä. Elinkeinoharjoittajat otetaan mukaan näitä koskeviin suunnittelu- ja päätöksentekoprosesseihin. Elinkeinojen toimintaedellytyksiä parannetaan mm. tukemalla yrityksiä kasvuun koulutuksen ja neuvonnan avulla sekä kehittämällä yritysten välistä yhteistyötä.

Esimerkkejä odotuksista eri tahoille

- Kalastusoppaat, matkailuyritykset, vesialueen omistajat, kunnat ja kalatalousalueet: yhteistyön kehittäminen
- Metsähallitus: edistetään kalastusmatkailun kehittymistä valtion vesialueilla
- Kalatalousalueet: oppaiden kalastuslupamenettelyn parantaminen
- ELY-keskukset, rahoittajat, oppilaitokset, MMM ja yrityskonsultit: kalastusmatkailuyritysten verkostoituminen eri alojen yrittäjien kanssa ja laadukkaiden liiketoimintasuunnitelmien varmistaminen
- Kansalliset vienninedistäjät: kansainvälistyvän kalastusmatkailuklusterin toiminnan kehittäminen

RIITTÄVÄ TIETOPOHJA

Tavoitteen toteutuessa

Kalakantojen ja -vesien seuranta ja tutkimus tukevat kestävän kalastuksen järjestämistä, ja kalastuksen sosioekonomiset vaikutukset tunnetaan. Riittävä tietopohja auttaa ohjaamaan vapaa-ajan kalataloutta haluttuun suuntaan ja tekemään kestävällä pohjalla olevia päätöksiä ja toimenpiteitä.

Jotta tavoite toteutuisi

Tietopohjaa hankitaan, ylläpidetään ja kasvatetaan tutkimuksin, selvityksin, seurannoin ja tilastoin. Tutkimusagendalle nostetaan myös vapaa-ajan kalatalouden sosiaaliset ja taloudelliset vaikutukset, mukaan lukien vaikutukset kansanterveyteen. Tutkimus- ja tiedonkeruumenetelmiä kehitetään ja säännöllinen tiedontuotanto turvataan.

Esimerkkejä odotuksista eri tahoille

- MMM: tietopohjan koordinointi, tutkimuksen rahoitus ja selvitystyöt
- Metsähallitus, kalatalousalueet ja ELYt: tiedonkeruuseen osallistuminen
- Luke ja muut tutkimustahot: tilastojen, seurannan, tutkimuksen ja selvitysten toteuttaminen ja kehittäminen

HYVÄ HALLINTO JA JÄRJESTÖTOIMINTA

Tavoitteen toteutuessa

Alan kehittäminen pohjautuu pitkän tähtäimen suunnitelmiin ja sitä tehdään laajassa, poikkihallinnollisessa yhteistyössä. Hallinnon ja järjestöjen välinen yhteistyö on tiivistä ja niiden sisäinen ja ulkoinen yhteistyö toimii tehokkaasti. Kalatalousalueilla on nykyistä ammattimaisempaa toiminnan johtamista ja riittävät resurssit toimintaan.

Jotta tavoite toteutuisi

Työlle tulisi olla riittävät resurssit kaikilla toiminnan tasoilla. Yhteistyötä ministeriöiden ja aluehallinnon välillä sekä koko kentällä lisätään poikkihallinnollisesti. Kalastusharrastuksen edistämistä ja neuvontatyötä tekevien järjestöjen tehtäviä selkeytetään. Valtion hallintorakenteiden uudistukseen varaudutaan. Osakaskuntien yhdistämistä jatketaan ja vesialueiden omistuksen pirstaleisuudesta aiheutuviin ongelmiin haetaan uusia lainsäädännöllisiä ratkaisuja.

Esimerkkejä odotuksista eri tahoille

- Kalataloushallinto: strategian toimeenpano poikkihallinnollisessa yhteistyössä
- Ministeriöt: vapaa-ajan kalatalouteen liittyvien tehtävien ja resurssien turvaaminen sekä hallinnon kehittäminen
- Elinkeinokalatalous: mukaan keskusteluihin
- ELYt, neuvontajärjestöt ja Metsähallitus: kalatalousalueiden toiminnan tukeminen
- Kunnat: kalatalouden huomioiminen kaavoituksessa

TOIMEENPANO

Tässä strategiassa on kuvattu yhteinen tahtotila lähivuosille sekä annettu esimerkkejä konkreettisista toimenpiteistä, joita eri osapuolet voivat soveltuvin osin toteuttaa.

Strategiassa ei ole esitetty tiettyjä toimenpiteitä. Kunkin toimijan odotetaan toteuttavan yhteistä tahtotilaa ja tavoitteita oman toimintansa puitteissa osana kokonaisuutta.

Erilaisia sitoutumisen muotoja ovat esimerkiksi strategiasta ja sen merkityksestä tiedottaminen ja viestintä, toimeenpanosuunnitelman laadinta, erilaiset tiekartat, tulosohjauslinjausten kehittäminen ja hankerahoituksen ohjaaminen, alueelliset nykytilakartoitukset ja kehittämissuunnitelmat sekä huomiointi käyttö- ja hoitosuunnitelmissa.

Esimerkki: Ministeriö ei voi toteuttaa esteettömiä kalastuspaikkoja, mutta strategia viestii kentälle, että niillä alueilla, joilla kysyntää tällaiselle on, kalatalousalueen kannattaa hakea rahoitusta ja ELY-keskusten tulee hankerahoitusarvioinnissa painottaa myöntöjä tällaiseen toimintaan.

Yleisesti roolit strategian toteuttamisessa ovat, kuten ne aiemmin sidosryhmien yhteydessä kuvattiin. Lisäksi on sovittava siitä, mikä taho vastaa strategian toimeenpanoprosessista.

Osa toimeenpanoa on strategian päivitys määrävälein (esim. kolmen vuoden välein). Strategia kuvaa lähivuosien tahtotilaa ja siksi osana sen toimeenpanoa strategian tavoitteita tulisi tarkastella säännöllisesti.

Toimeenpanon seuranta ja strategian päivittäminen

1. Ennakoiva seuranta strategiakauden alkuvaiheessa: seurataan etenemistä selvitystyyppisesti

- Kentän tietoisuus strategiasta
- Strategian toimeenpanon suunnitellut ja toteutetut toimet
- Kokemukset strategian toimivuudesta
- Muutostarpeet, kehittämistarpeet

2. Väli-/jälkikäteisseuranta: vaikuttavuusarviointi

- Tavoitteet
- Instrumentit, keinot ja toiminta
- Tulokset
- Vaikutukset
- Vaikuttavuus: aikaansaadut muutokset osatavoitteissa

3. Strategian ja toimeenpanosuunnitelmien päivittäminen

4. Loppuarviointi strategiakauden jälkeen/ loppupuolella

- Koko kalatalouden alan vaikuttavuusarviointi

LIITE 1: MITEN STRATEGIA TOTEUTETTIIN

Strategiatyö toteutettiin tiiviissä yhteistyössä työlle nimitetyn ohjausryhmän kanssa, kesä-joulukuussa 2018.

Ohjausryhmän jäsenet:

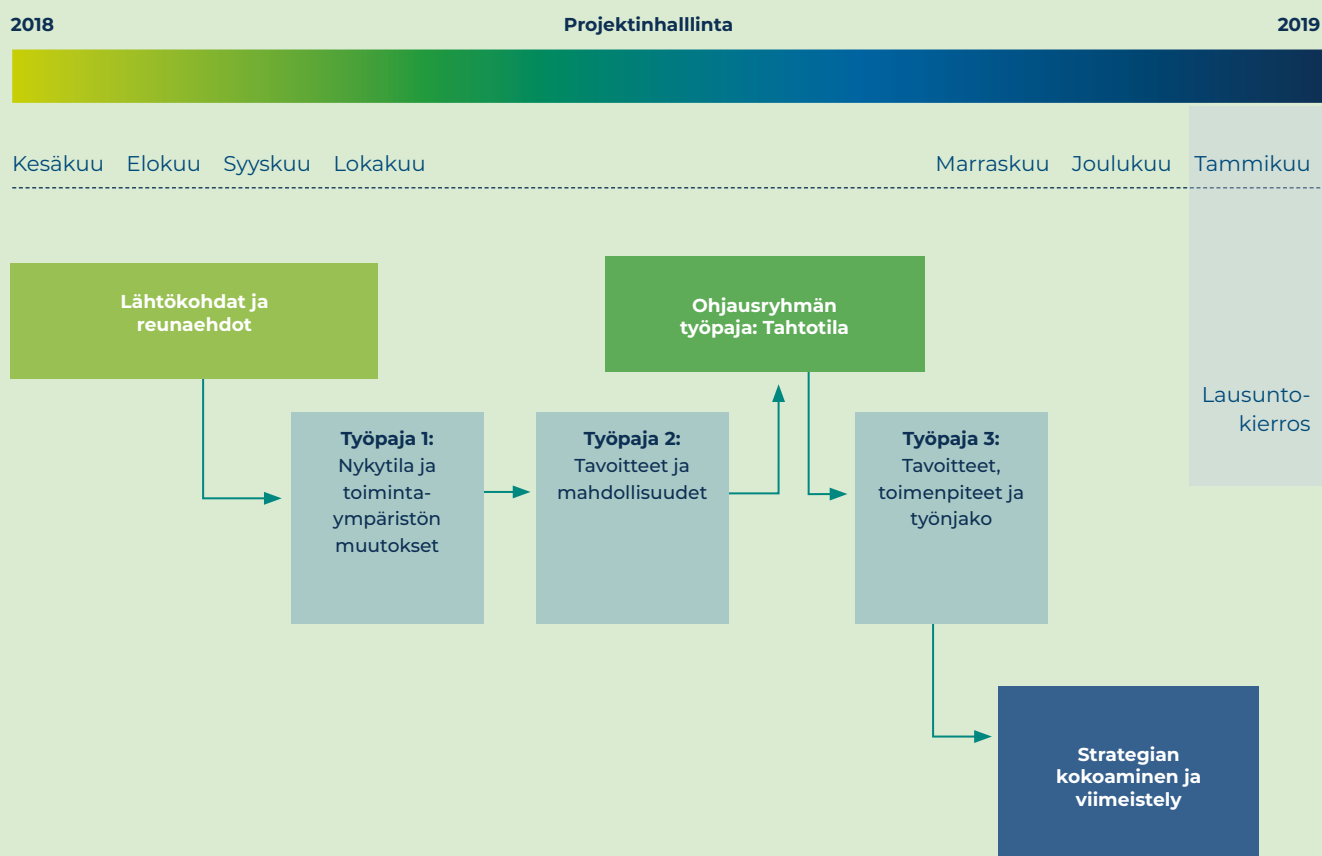
- **Roni Selén**, Maa- ja metsätalousministeriö (pj)
- **Vesa Vanninen**, ELY-keskus
- **Hannu Salo**, ELY-keskus
- **Pentti Pasanen**, ELY-keskus
- **Markku Marttinen**, Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö
- **Markku Tiusanen**, Suomen Kalastusopaskilta
- **Tapio Gustafsson**, Kalatalouden Keskusliitto
- **Päivi Eskelinen**, Luonnonvarakeskus
- **Mikko Malin**, Metsähallitus

Lähtötiedot kerättiin haastattelemalla ohjausryhmän jäseniä ja tärkeimmiksi tunnistettujen sidosryhmien edustajia.

VAPAA-AJAN KALATALOUDEN KEHITTÄMISSTRATEGIAN PÄIVITYSTYÖN PROSESSI JA AIKATAULU

Strategiatyötä fasilitoi Gaia Consulting Oy

Työtapa oli osallistava ja perustui työpajoihin, joihin osallistuivat ohjausryhmän jäsenet sekä muut asiantuntijat. Tämän lisäksi aineistoa käytiin läpi ohjausryhmän kokouksissa, virtuaalisella työskentelyalustalla ja sähköpostikommentein.

LIITE 2: ESIMERKKI TOIMEENPANON KÄYNNISTÄMISESTÄ

Myös muunlaisia malleja voidaan hyödyntää

1. Perustetaan strategian toimeenpanoryhmä, joka voi olla esimerkiksi strategian laadinnan ohjausryhmä.
2. Ryhmälle määritellään tehtävät. Ryhmää varaudutaan täydentämään, kun esim. kalatalousalueet on saatu käyntiin ja/tai maakuntauudistus on toteutettu.
3. Ryhmä, tai ministeriö ryhmän tuella, päättää lähivuosien painopistealueet. Valinta perustellaan esimerkiksi soveltuvuudella meneillään oleviin muihin prosesseihin tai kiireellisyydellä. Todennäköisiä valintoja tässä olisivat esim. kalatalousalueiden käynnistymisen tukeminen vapaa-ajankalastusnäkökulmasta, pitkän tähtäimen tutkimusohjelman laadinta vapaa-ajankalastuksen tutkimuksesta, neuvontajärjestöjen neuvonta/viestintäohjelman tai vastaavan laadinta sekä työnjaon periaatteista sopiminen.
4. Samalla käynnistetään vapaa-ajankalastuksen kehittämisen tiekartan laadinta, jossa hahmotellaan tulevien vuosien painopistealueita. Kartta voidaan jakaa esimerkiksi erilaisiksi temaattisiksi poluiksi, jotka tukevat toisiaan.
5. Ryhmä suunnittelee miten ryhmän jäsenet omassa työssään voivat toteuttaa strategiaa ja sopivat lyhyen tähtäimen työnjaosta. Esim. ELY-keskukset ja KKL keskittyvät kalatalousalueiden käynnistymisen tukemiseen, SVK viestintäsuunnitelman laadintaan ja Luke tutkimusohjelman laadintaan.
6. Suunniteltu työ viedään organisaatioiden tulosneuvotteluihin ja osaksi tulossopimuksia sekä informaatio-ohjaukseen.

mmm.fi

Maa- ja metsätalousministeriö

Hallituskatu 3 A, Helsinki
PL 30, 00023 Valtioneuvosto